

Ambalajda Arz Talep Dengesi

İsa DOĞANLI

02.12.2018

Bu yazıya önce “arz talep kanunu” adını vermeyi düşündüm ama sonra mevcut başlıkta karar kıldım. Arz talep kanununu düşünme sebebim devlet kaynaklı duyular nedeniyledir. Son günlerde Ankara’da yayılan bilgiler iki farklı çalışma olduğunu gösteriyor.

İlki Ticaret Bakanlığının TOBB’a yazdığı yazıyla içlerinde kâğıt ve ambalajın da olduğu sekiz kadar sektörün Haziran’da bu yana maliyet ve fiyat artışları sorgulanmaktadır. Fiyatını çok arttıran sektörler ceza geleceği de TOBB’a sözlü ifade edilmiştir.

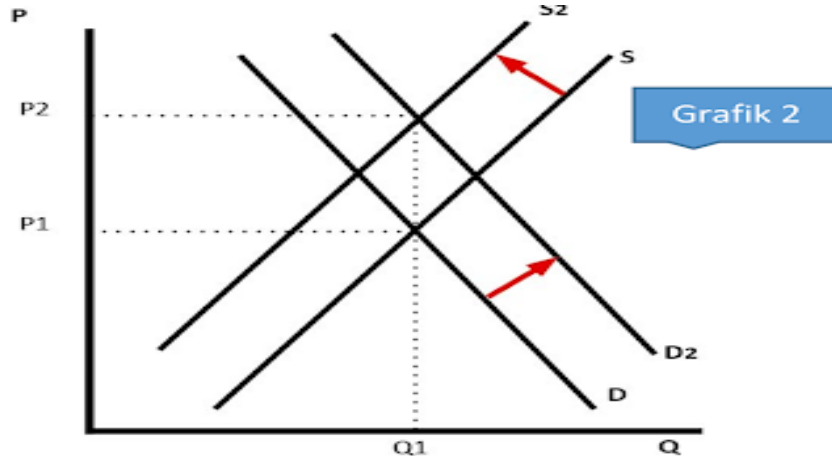
İkinci konu ise TBMM’ye sunulan bir torba yasa teklifiyle çevre kanununda bazı değişiklikler yapılarak ambalaj alıcılarına (yani müşterilerimize) ton başına 300 TL vergi getirilmek istenmesidir.

Devletimizin Kasım ayında yaptığı çeşitli düzenlemeleri (soğan depolarına baskın gibi) dikkate aldığımda, yukarıda açıklanan iki hususunda realize olacağını düşünüyorum. Sektörümüze yöneltilen suçlamaların haksız olduğuna inanarak; bu yazıda iktisada giriş dersinde okuduğum arz talep kanunu yardımıyla düşüncelerimi izah edeceğim.

Arz Talep Kanunu

Serbest piyasa ekonomisinde, fiyat arz ile talep eğrilerinin kesiştiği noktada oluşur. Denge Fiyatının karşılığında Denge Miktarı kadar mal veya hizmet verilmiştir. Aşağıdaki grafikleri (1) numaralı kaynaktan aldım.

Üstteki grafik fiyat arttığında nasıl denge oluştuğunu gösteriyor. İlk durumda Q1 miktarı P1 fiyatından satılırken, bir şekilde fiyata zam gelmiş ve müşteriler aynı miktar malı daha yüksek olan P2 fiyatından almışlar. Ticaret Bakanlığının yazısına göre, bu durumun oluştuğu düşünülüyor.

Oluklu Mukavva Sektöründe Olması Mümkün Değil

2017 sonu itibarıyla 3 milyon tondan fazla kurulu kapasite varken, toplam satışlar 2.241 tondur. Kapasite kullanım oranı %75'dir. Kapasitesinin dörtte biri boş olan herhangi bir sektör, yaşamsal önemi olmayan mal veya hizmet satıyorsa bunu yapamaz.

Peki, kahverengi kâğıt sektörü yapabilir mi?

3 Haziran 2018’de yazdığım “Kahverengi kağıt piyasasındaki son gelişmeler” başlıklı yazıda hem kağıt hem de kutu fiyatlarının neden artacağını analiz etmişim. Bakanlığın şimdi sorduğu sorulara cevapları Haziran ayının başında yazmışım. Hurda kağıt ihracatının serbest bırakılmasından, Çin’de kapatılan kağıt fabrikalarından atık kağıt kontaminasyon oranının düşürülmesine, batıda talebin çok canlı olmasından,...vb bütün faktörler dikkate alındığında; ülkemizdeki oluklu mukavva kağıdı üreticilerinin de kağıt fiyatını yukarı kaldıracak gücü/yetkinliği yoktur. Dışarda kâğıt fiyatının artması, kurların yükselmesi, atık kâğıt fiyatının artması, enerji fiyatları bizdeki kâğıt fiyatını belirlemektedir.

RISI’ye (www.risiinfo.com) girilince görülecektir ki, yurt dışındaki kâğıt üreticileri açıkça “talep canlı” diyerek zam yapmaktadırlar. Talep düştüğünde ise öncelikle üretim miktarını düşürerek; fiyatın düşmesini engellemektedirler. Sonrasında bizim gibi spot pazarlara dumping yaparak satmayı tercih etmektedirler.

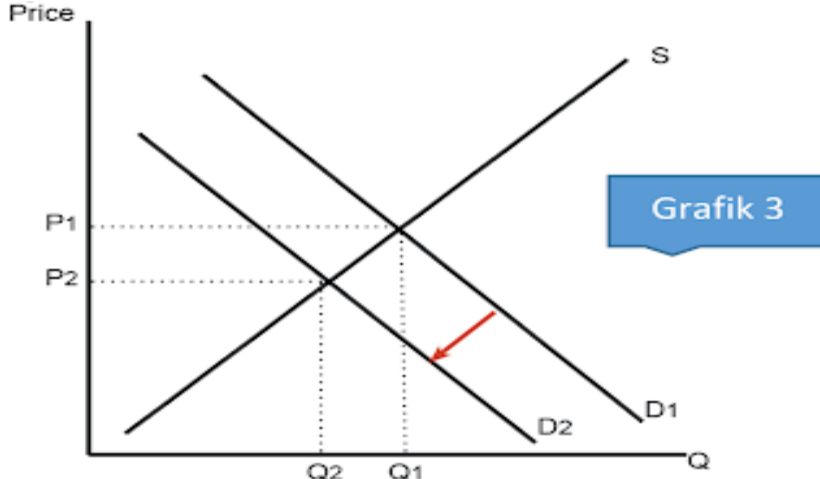
Oluklu Mukavvaya 300 TL/ton Vergi Gelirse

Grafik 3’deki durum hasil olur. Ambalaj alıcısı, artan maliyeti nihai ürün fiyatına yansıtacağından TÜFE artacaktır. Müşterilerimiz oluklu mukavva ambalaj yerine ambalajsız belki paletle veya kullanılmış kutuyu tekrar kullanmaya başlayacaklarından talep azalacaktır.

Eldeki belge ve delillere rağmen, devletimiz sektörümüze inanmaz da ceza yazarsa da aynı sonuç doğacaktır. Geçmişe yönelik gelen ceza, cari dönemde yeni bir maliyet kalemidir. Üreticiler artan maliyeti, fiyatına yansıtacaktır.

Her iki durum da kayıt dışını teşvik edicidir. Merdiven altı çalışan, kayıtsız/sigortasız göçmen işçi çalıştıran işletmelerin işleri artarken; kayıtlı çalışan, işçisi sigortalı şirketlerin aleyhinde bir durum oluşacaktır. Keşke Ticaret Bakanlığı, tüketicilerden gelen her başvuruyu yüzde yüz doğru olarak kabul etmeseydi ve konunun uzmanlarından bilgi alsaydı.

İşlerin Azalmasının Etkisi

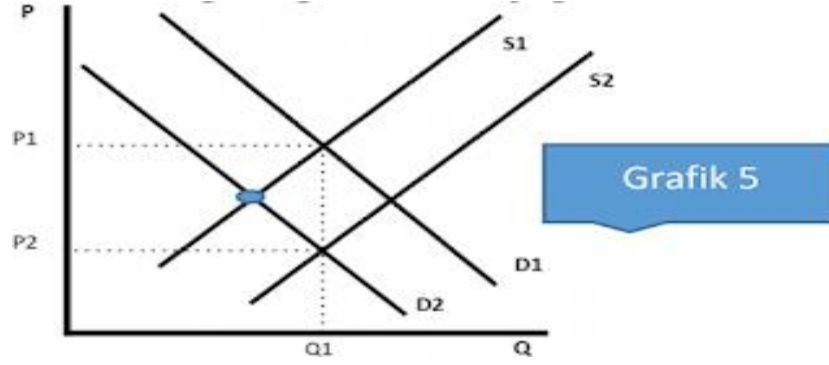

İşler azaldığında talep düşmüş demektir. Şekilde D1 talep eğrisi D2’ye gerilemiştir. İlk durumda P1 fiyatıyla satılan Q1 miktarı ise P2 ve Q2’ye azalmıştır.

4 numaralı grafiği (2)’de verdiğim kaynaktan aldım. Önceki yılın aynı ayına göre sanayi üretim endeksindeki değişimi gösteren grafiğe göre, sanayi üretimi 2017’ye göre gerilemektedir. Ambalaj sanayii için (dolayısıyla kahverengi kâğıt için de) D1’in D2’ye düşmesi durumudur.

Avrupa'da yaklaşan yeni yıl ve dönem sonu stoklarını azaltma gayretine ilaveten yeni kâğıt kapasitelerinin girmeye başlaması ve Avrupa talebinin düşmeye başlaması nedenleriyle Avrupalı kâğıt üreticilerini ülkemize yöneltmiştir. Gelen ilave kapasite, kahverengi kâğıt arzının çoğalması anlamındadır.

Grafiğe göre talep D1'den D2'ye azalırken, mal miktarı S1'den S2'ye artmıştır. Şekilde Q1 miktarı değişmese de bugünlerde reel olarak (sanayi üretim endeksine göre) Q1'den daha az mal satılmaktadır.

Aynı grafik oluklu mukavva sektörü için de geçerlidir. Ülkemizde devreye giren yeni oluklu kapasiteleri arzı arttırmaya devam edecektir. Düşen ambalaj talebiyle birlikte fiyat seviyesi kendiliğinden düşecektir. Yani bir anlamda, bakanlığa yapılan başvurular piyasa kurallarıyla geçersiz olmuştur.

Kapasite Küçültme Durumu

Fiili olarak kahverengi kâğıt üreticileri kapasite kesintileri yapmaktadır. Arz miktarını azaltma anlamını taşıyan bu hareket, kâğıt fiyatını yükseltmemektedir. Bunun sebebi oluklu fabrikalarında hammadde stoklarının çok yüksek olmasının yanında ambalaj talebinin çok ciddi düşmüş olmasıdır. Geçtiğimiz iki çeyrekte yurt dışı kaynaklı kâğıt/hurda gelişmeleri, oluklu fabrikalarının bulabildikleri miktarda hammaddeyi almalarını yol açmıştır. Dolayısıyla kâğıt fabrikaları %20-30 az üretse dahi yeterli kâğıt talebi yoktur. Normal bir zamanda kapasite kısma, fiyatı P2'den S1 ile D2 eğrisinin kesişme noktası gibi bir yere (P1 ile P2 arasında bir seviye) taşınması gerekirdi ama olmuyor. Çünkü sanayi üretimi giderek yavaşlıyor, yani nihai tüketiciler tüketimlerini azaltıyor/erteliyor.

Sonuç

Türkiye yıllardır serbest piyasa ekonomisini uygulamaktadır. Bu sisteme yapılan müdahaleler belki kısa süreli olarak nihai tüketicinin hoşuna gidebilir veya hoşu gidecek sonuçlar doğurabilir. Ancak arz talep kanunu bozacak ilave vergi (300 TL/ton) veya ceza getirirseniz, yalnız sektörümüzün küçülmesini değil aynı nihai tüketiciye daha pahalı mal almaya zorlamış olacaksınız.

Kaynaklar:

(1) www.economicshelp.org/blog/1811/markets/diagrams-for-supply-and-demand

(2) <http://www.mahfiogilmez.com/2018/11/finansal-piyasalara-bakararak-ekonomideki.html>